

הַלְבוֹת סִנְהֶדְרִין פֶּרֶק ב

א. אֵין מַעֲמִידִין בְּסִנְהֶדְרִין, בֵּין בְּגִדוּלָהּ בֵּין בְּקִטְנָהּ אֵלָא אַנְשִׁים חֲכָמִים וְנִבְוִנִים, מְפָלְאִין בְּחֻכְמַת הַתּוֹרָה, בְּעָלֵי דְעָה מְרַבָּה, וְיִוְדַעִין קֶצֶת מִשְׁאָר חֲכָמוֹת, כְּגוֹן רְפוּאוֹת, וְחִשְׁבוֹן תְּקוּפוֹת וּמְזֻלוֹת, וְאַצְטִגְנוּנוֹת, וְדַרְכֵי הַמַּעֲוִנָּים וְהַקּוֹסְמִים וְהַמְכַשְׁפִּים וְהַבְּלִי עֲבוּדָה זָרָה וְכִיּוּצָא בָּאֵלּוּ, כְּדִי שִׁיחִיו יוֹדַעִין לְדוֹן אוֹתָם.

ב. וְאֵין מַעֲמִידִין בְּסִנְהֶדְרִין אֵלָא כּוֹהֲנִים וְלוֹיִים וְיִשְׂרָאֵלִיִּים מִיְּחֻסִּים, הָרְאוּיִין לְהִשָּׂא לְכַהֲנָה שְׁנֶאמַר "וְהִתְיַצְבוּ שָׁם עִמָּךְ" (במדבר יא, טז), בְּדוּמִין לָךְ בְּחֻכְמָה וּבִירָאָה וּבִיחּוּס. וּמִצְוָה לְהִיּוֹת בְּסִנְהֶדְרֵי גְדוּלָהּ כּוֹהֲנִים וְלוֹיִים, שְׁנֶאמַר "וּבָאתָ, אֶל-הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם" (דברים יז, ט); וְאִם לֹא מִצְאוּ אֶפְלוּ כָּלִם יִשְׂרָאֵל, הָרִי זֶה מִתָּר.

ג. אֵין מַעֲמִידִין בְּכָל סִנְהֶדְרִין לֹא זָקֵן מְפָלֵג בְּשָׁנִים וְלֹא סָרִיס, מִפְּנֵי שֵׁישׁ בָּהֶן אֲכֻזְרִיּוֹת, וְלֹא מִי שְׁאִין לוֹ בָּנִים, כְּדִי שִׁיחִיָּה רַחֲמָן. וְאֵין מוֹשִׁיבִין מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּסִנְהֶדְרִין, שְׁאִסּוּר לְחַלֵּק עָלָיו וְלִמְרוֹת דְּבָרָיו; אֲבָל מוֹשִׁיבִין כּוֹהֵן גְּדוֹל, אִם הָיָה רָאוּי בְּחֻכְמָה.

ד. מַלְכֵי בֵּית דָּוִיד אָף עַל פִּי שְׁאִין מוֹשִׁיבִין אוֹתָם בְּסִנְהֶדְרִין דְּנִין הֵם אֶת הָעָם, וְדִנִּין אוֹתָם אִם יֵשׁ עָלֵיהֶן דִּין. אֲבָל מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל אֵין דְּנִין וְאֵין דְּנִין אוֹתָם, לְפִי שְׁאִין נִכְנָעִין לְדַבְּרֵי תּוֹרָה: שְׁמָא תְּבוּא מִהֵן תִּקְלָה.

ה. כָּשֶׁם שֶׁבֵּית דִּין מְנַקֵּין בְּצִדָּק, כֵּן צְרִיכִין לְהִיּוֹת מְנַקֵּין מִכָּל מוּמֵי הַגּוֹף. וְצָרִיךְ לְהַשְׁתַּדֵּל וּלְבַדֵּק וּלְחַפֵּשׁ שִׁיחִיו כָּלֵן בְּעָלֵי שִׁיבָה, בְּעָלֵי קוּמָה, בְּעָלֵי מְרָאָה, נְבוּנֵי לַחַשׁ, וְשִׁיחִיו יוֹדַעִין בְּרַב הַלְשׁוֹנוֹת כְּדִי שֶׁלֹּא תִהְיֶה סִנְהֶדְרִין שׁוֹמַעַת מִפִּי הַתְּרַגְּמָן.

ו. בֵּית דִּין שֶׁלְשׁוּשָׁה אָף עַל פִּי שְׁאִין מְדַקְדְּקִין בָּהֶן בְּכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים, צָרִיךְ שִׁיחִיָּה בְּכָל אֶחָד מֵהֶן שִׁבְעָה דְּבָרִים; וְאֵלּוּ הֵן חֲכָמָה, וִירָאָה, וְעִנּוּה, וְשִׁנְאוֹת מָמוֹן, וְאַהֲבַת הָאֱמֶת, וְאַהֲבַת הַבְּרִיּוֹת לָהֶן, וּבְעָלֵי שֵׁם טוֹב.

ז. וְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים מְפָרְשִׁין הֵן בַּתּוֹרָה: הָרִי הוּא אוֹמֵר "אַנְשִׁים חֲכָמִים וְנִבְנִים" (דברים א, יג), הָרִי בְּעָלֵי חֲכָמָה אָמור. "וְיִדְעִים לְשִׁבְטֵיכֶם" (שם), אֵלּוּ שְׁרוּחַ הַבְּרִיּוֹת נֹחָה מֵהֶם; וּבִמָּה יִהְיוּ אֲהוּבִים לַבְּרִיּוֹת, בְּזָמָן שִׁיחִיו בְּעָלֵי עֵין טוֹבָה, וְנִפְשׁ שְׁפָלָה, וְחִכְרָתָן טוֹבָה, וּמִשְׁאָן וְדַבּוּרָן בְּנִחַת עִם הַבְּרִיּוֹת.

ח. וְלַהֲלֹךְ הוּא אוֹמֵר "אַנְשֵׁי-חֵיל" (שמות יח, כא; שמות יח, כה), אֵלּוּ שֶׁהֵן גְּבוּרִים בַּמִּצְוֹת וּמְדַקְדְּקִים עַל עַצְמָן וְכוֹבְשִׁין אֶת יִצְרָן, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶן שֵׁם גָּנְאִי וְלֹא שֵׁם רָע, וְיִהְיֶה פֶּרֶקֶן נָאָה. וּבְכָלֵל "אַנְשֵׁי-חֵיל" שִׁיחִיָּה לָהֶן לֵב אֲמִיץ לְהַצִּיל עֲשׂוֹק מִיַּד גּוֹזֵל, כְּעִנְיָן שְׁנֶאמַר "וַיִּקֶּם מֹשֶׁה וַיּוֹשַׁעֲן" (שמות ב, יז). וּמָה מֹשֶׁה רִבְּנוּ "עָנוּ" (במדבר יב, ג), אָף כָּל דִּין צָרִיךְ לְהִיּוֹת עָנוּ.

ט. "יִרְאֵי אֱלֹהִים" (שמות יח, כא), כְּמִשְׁמְעוּ. "שְׁנֵאֵי בָּצַע" (שם) אֶפְלוּ מָמוֹן שֶׁלָּהֶם אֵינָן נִבְהָלִין עָלָיו, וְלֹא רוֹדְפִין לְקַבֵּץ הַמָּמוֹן: שֶׁכָּל מִי שֶׁהוּא "נִבְהָל לַהוֹן" . . . חָסֵר יְבָאֲנוּ" (משלי כח, כב).

י. "אַנְשֵׁי אֱמֶת" (שמות יח, כא) שִׁיחִיו רוֹדְפִין אַחֵר הַצִּדֵּק מִחֻמַּת עַצְמָן בְּדַעְתָּן, אוֹהֲבִין אֶת הָאֱמֶת וְשׁוֹנְאִין אֶת הַחֲמָס, וּבוֹרְחִין מִכָּל מִינֵי הָעוֹל.

יא. אמרו חכמים, שמבית דין הגדול היו שולחין בכל ארץ ישראל, ובודקין: כל מי שמצאוהו חכם, וירא חטא, ענו, ושפוי, ופרקו נא, ורוח הבריות נוחה המנו עושין אותו דין בעירו. ומשם מעלין אותו לפתח הר הבית, ומשם מעלין אותו לפתח העזרה, ומשם מעלין אותו לבית דין הגדול.

יב. בית דין שלשלושה שהיה אחד מהן גר הרי זה פסול, עד שתהיה אמו מישראל. היה אחד מהן ממזר אפלו שלשתן ממזרין, הרי אלו פשרין לדון. וכן אם היה כל אחד מהן סומה באחת מעיניו פשר, מה שאין כן בסנהדרין. אבל הסומה בשתי עיניו, פסול לכל.

יג. אף על פי שאין בית דין פחות משלושה מתר לאחד לדון מן התורה, שנאמר "בצדק, תשפט עמיתך" (ויקרא יט, טו). ומדברי סופרים, עד שיהיו שלושה; ושנים שדנו, אין דיניהן דין.

יד. אחד שהיה ממחה לרבים, או נוטל רשות מבית דין הרי זה מתר לו לדון יחידי, אבל אינו חשוב בית דין. ואף על פי שהוא מתר, מצות חכמים היא שיושיב עמו אחרים: אמרו חכמים, אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי, אלא אחד.

טו. יש לאדם לעשות דין לעצמו, אם יש בידו כוח: הואיל וכדת וכהלכה הוא עושה, אינו חייב לטרח ולהביא לבית דין, אף על פי שלא היה שם הפסד בנכסיו, אלו נתאחר ובא לבית דין. לפיכך אם קבל עליו בעל דינו, והביאו לבית דין, ודרשו ומצאו שעשה כהלכה, ודין אמת דן לעצמו אין סותרין את דינו.

טז. אף על פי שבית דין שלשלושה, בית דין שלם הוא, כל זמן שהן רבים, הרי זה משבח; ומוטב שיחתך הדין באחד עשר, יותר מעשרה. וצריכין שיהיו היושבים כלם שם בבית דין, תלמידי חכמים וראויין. ואסור לאדם חכם שישב בדין, עד שידע עם מי יושב: שמא יצטרף עם אנשים שאינן הגונים; ונמצא בכלל קשר בוגדים, לא בכלל בית דין.